

Monitorování spotřebitelských cen – Harmonizovaný index spotřebitelských cen - HISC

Index spotřebitelských cen je ekonomický ukazatel, jímž se poměří změny v cenách, které domácnosti platí za zboží a služby. Pro eurozónu byl zaveden „harmonizovaný index spotřebitelských cen. Každý měsíc používají národní statistické úřady v eurozóně „harmonizované“ metody k zaznamenávání spotřebitelských cen pro soubor zboží a služeb – tzv. „spotřebitelský koš“. Je shromážděno více než jeden milion záznamů o cenách v daných měsících, přičemž koš obsahuje přes 100 položek, a každá je zvažována podle dopadu, jaký má na měsíční výdaje domácnosti;

příklady jsou uvedeny v tabulce.

Eurostat, Statistický úřad Evropských společností, tato data používá k sestavení Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen pro celou eurozónu.

Indexy spotřebitelských cen se využívají k mnoha účelům – například k úpravě výše důchodů, sociálních dávek a nájmů (tzv. indexace).

Vzhledem k tomu, že Harmonizovaný index spotřebitelských cen HISC je hlavním opatřením používaným Evropskou centrální bankou

při hodnocení cenové stability v eurozóně, hraje významnou úlohu při vedení měnové politiky.

Hlavní skupiny v HISC	Co zahrnuje	Dopad
Potravinářské a nealkoholické nápoje	Chléb a obiloviny, zelenina, atd.	15,4
Alkohol a tabákové výrobky	Vino, pivo, atd.	4,1
Oblečení a obuv	Oblečení, opravy obuvi, atd.	7,4
Bydlení	Nájemné, elektřina, atd.	15,0
Výbavení domácnosti	Koberce, nábytek, domácí spotřebiče, atd.	7,7
Zdraví	Léky, platby u zubaře, atd.	4,1
Doprava	Autodíly, jízdenky, atd.	15,3
Komunikace	Telefonní účty, atd.	2,8
Volný čas a kultura	Opravy hudebních nástrojů, zahradní rostliny, atd.	9,5
Vzdělávání	Knihy, atd.	1,0
Hotely a restaurace	Restaurace a kavárny, atd.	9,5
Ostatní	Kadernické služby, pojištění domu, sociální zabezpečení, atd.	8,2
		100,0

Evropská centrální banka a euro

ECB nastavuje měnovou politiku v eurozóně a jedná nezávisle tak, aby udržela cenovou stabilitu. Díky tomu, že ke sledování cenové inflace používá měsíční Harmonizovaný index spotřebitelských cen, řídí ECB spolu s centrálními bankami členských států v eurozóně základní úrokové míry, které ovlivňují náklady na půjčování peněz, a tím pádem má silný, i když nikoliv okamžitý, vliv na ceny a na inflaci.

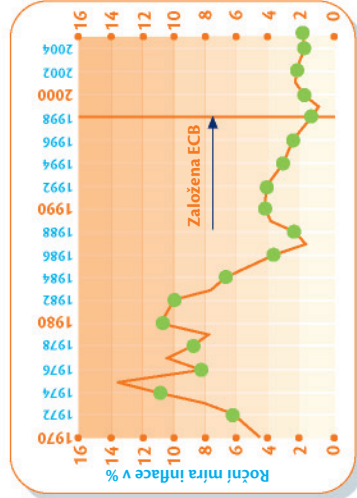
Cílem ECB je dosáhnout roční míry cenové inflace podle Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen maximálně do 2%. Taková míra inflace je optimální a umožňuje hospodářství v eurozóně těžit z výhod stability. Úspěch Hospodářské a měnové unie a ECB v řízení cenové inflace je spatřován ve stabilní míře inflace okolo 2%, která je zaznamenávána od chvíle, kdy v lednu 1999 ECB své působení zahájila. Toto číslo je

mnohem nižší než výsledky dosažené v předchozích desetiletích (viz graf).

Euro přináší občanům i jiné přímé výhody. Jednotná měna umožňuje porovnávat ceny v celé eurozóně, což zvyšuje konkurenci a udržuje ceny na nízké úrovni. I cestování je podstatně jednodušší a levnější, protože odpadly náklady na výměnu peněz.

Graf 2
Inflace v eurozóně od 70. let

Po vysoké inflaci v 70. letech přispěly přípravy na ustavení Evropské měnové unie v dalších desetiletích k poklesu inflace, jež nyní dosáhla úrovně pohybující se kolem 2% ročně.

Zdroj: upraveno podle údajů Eurostatu/ECB

Další informace:

Evropská komise, Generální ředitelství pro ekonomiku a finanční záležitosti
http://europa.eu.int/comm/economy_finance/index_en.htm

Eurostat – Statistický úřad Evropských společností
<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Evropská centrální banka
<http://www.ecb.int/>

Evropská komise
http://europa.eu.int/comm/index_en.htm

Euro
<http://europa.eu.int/euro>

Bylo zavedení eura příčinou Vnímání zvýšení cen? a skutečnost

Evropská komise

Pro Hospodářské
a Finanční Zležitosti
GENERAL-DIRECTIVY

Nízká inflace doprovázená cenovou stabilitou je pro nás důležitá, protože podporuje dlouhodobé investice vedoucí k hospodářskému růstu. Napomáhá také sociální soudržnosti, protože zabraňuje prohlubování rozdílů mezi majetnějšími a chudšími. Z těchto důvodů pokládá Ústavní smlouva EU za klíčový cíl Hospodářské a měnové unie udržet stabilní ceny. Pro zachování stabilních cen hodlá Evropská centrální banka udržet pro eurozónu optimální míru inflace okolo 2% (viz odstavec **Evropská centrální banka a euro** na poslední straně).

Sledování koše Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen před a po zavedení bankovek a mincí v euro ukazuje, že u některých položek došlo ke značnému cenovému nárůstu. Například v některých restauracích, kavárnách a kadeřnictvích bylo zaznamenáno výrazné zvýšení cen, podobně jako u autoopraven nebo opraven zboží pro domácnosti, u sportovních akcí a rekreačních činností. Tato zvýšení cen se soustředila do oblasti místních služeb v jednotlivých čtvrtích, kde neexistuje velká konkurence. Lze je přičíst na vrub eura, protože se zdá, že někteří obchodníci využili příležitosti zvýšit ceny současně se zavedením euro bankovek a mincí. Oproti tomu však řada cen zůstala beze změny, nebo v případě mnoha jiných výrobků, jako jsou například počítače, fotografické přístroje, stereo aparatury apod., ceny nadále klesaly. Částečně proto, že technologie zlevnily.

3 Toto jsou průměrné hodnoty! Jak to vypadá se skutečnými cenami, které všichni platíme?

Ano, ale jen v malé míře. Ve skutečnosti se průměrné zvýšení spotřebitelských cen vyvolané přechodem na euro bankovky a mince odhaduje na pouhých 0,1 až 0,3% z běžné roční inflace ve výši 2,3%. Bylo-li tedy průměrné zvýšení ceny za nákup v supermarketu v hodnotě 100 EUR 2,3 EUR, pak z tohoto zvýšení připadá na účet přechodu na společnou měnu pouze třicet centů. Zbytek způsobily jiné faktory.

Některé ceny se zvýšily podstatně – většina ovšem nikoliv, a jiné dokonce klesly. Změny cen, které lze přičíst zavedení eura, závisí na konkrétním sektoru, například ceny potravin a dané kvůli přechodu na euro nestouply. Ovšem náklady na opravy automobilů, ceny u kadeřníka a ceny za některé jiné služby se skutečně zvýšily. Toto zdražení proběhlo v menších místních obchodech a ve službách, které zavedení eura využily ke zvýšení cen – navzdory výzám, aby se tak nedělo. Důležité je, že pro většinu občanů v eurozóně mělo zavedení eura jako platidla **minimální podíl na inflaci a minimální dopad na životní náklady.**

4 Proč je tedy každý zřejmě přesvědčen, že s příchodem eura přišly i vyšší ceny?

Mnozí z nás, kteří žijeme v Evropě, jsme přesvědčeni, že spotřebitelé to jasně prokazují. Ve skutečnosti jsme ovšem **vnímali mnohem větší zdražení než byla skutečná cenová inflace** – a to dokonce i v zemích, kde inflace klesla. Měli jsme tento dojem proto, že když jsme začali platit eurem, k většímu navýšení cen došlo u některých druhů často kupovaného levného zboží, jako je šálek kávy v kavárně, chléb, oprava auta, lístek na sportovní utkání

Tato zvýšení cen se dotkla mnoha drobných předmětů, které často nakupujeme. Ony každodenní hotovostní nákupy určují naše vnímání inflace mnohem více než méně časté nákupy, jako je kupříkladu pořízení nového počítače, náklady na pojištění nebo pronájem. Jejich dopad na životní náklady je však nižší – tvoří totiž pouze menší část koše Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Naše vnímání nárůstu cen v průběhu přechodu na euro ale více odpovídá cenové inflaci těchto častěji kupovaných drobných předmětů než cenové inflaci celého nákupního koše. To dokazuje, že přestože lidé mohli odůvodněně získat dojem, že při přechodu na euro došlo k rozsáhlému zvýšení cen, ve skutečnosti k navýšení cen došlo jen v omezené míře a mělo jen malý dopad na celkové životní náklady.

Je život za eura nákladnější?

1 Stoupily tedy ceny, když jsme začali platit eurem?

Ano, některé ceny opravdu stoupily, ale ceny většinou stoupají každým rokem, což je způsobeno běžnou inflací, která není nijak spojená s přechodem na novou měnu. Průměrná cenová inflace v roce 2002, tedy v roce zavedení eura, byla 2,3%, tedy stejná jako v roce předchozím. To znamená, že nákupní košík se zbožím, za které byste v roce 2001 v supermarketu zaplatili 100 EUR, by v roce 2002 stál v průměru 102,3 EUR.

2 Přispěl přechod na euro k tomu, že dnes platíme vyšší ceny?

Bylo zavedení eura příčinou zvýšení cen? Vnímání a skutečnost

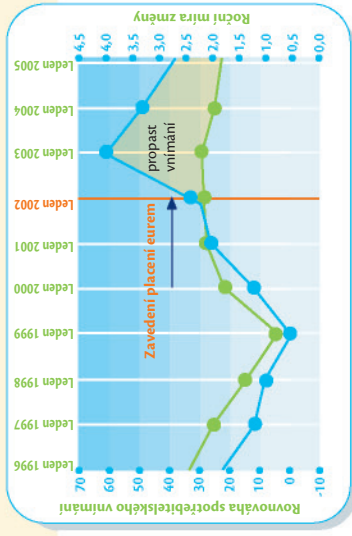
Evropská komise pravidelně sleduje spotřebitelské ceny pro stejné druhy běžně nakupovaného zboží – takzvaný „spotřebitelský koš“. Statistický úřad Evropských společenství, Eurostat, sestavuje průměrný index spotřebitelských cen pro eurozónu, „HISC“ (viz odstavec Sledování spotřebitelských cen I HISC na poslední straně). Změny v HISC ukazují změny v inflaci spotřebitelských cen. V roce 2002, tedy v roce, kdy jsme euro bankovky a mince začali používat, byla cenová inflace naměřená spotřebitelským košem HISC 2,3%. Velká část tohoto navýšení byla ovšem způsobena vyššími dovozními cenami ropy, vyššími daněmi z tabáku a vlivem nepříznivého počasí a obavami o zdravotní stav dobytka, což mělo dopad na některé ceny potravin. Z cenové inflace 2,3% v roce 2002 lze přechodu na euro přičíst pouze zvýšení o 0,1 až 0,3%.

Komise nesleduje pouze aktuální ceny, ale monitoruje rovněž naše vnímání cenové inflace. Každý měsíc se 20 000 spotřebitelů v EU účastní průzkumu, v němž se zjišťuje, zda mají pocit, že ceny za běžné spotřební zboží stoupily nebo klesly. Ze srovnání tohoto „harmonizovaného přehledu spotřebitelů“ se skutečnou cenovou inflací, jak je znázorněno na grafu, vyplývá, že po řadu let se vnímání inflace ze strany spotřebitelů velmi těsně blížilo skutečné cenové inflaci. Když jsme však začali používat k placení euro, jasně se projevila „propast vnímání“ mezi skutečnou a vnímanou změnou ceny – s tím, že spotřebitelé skutečnou inflaci systematicky nadhodnocovali.

Další opatření zahrnují: uvádění cen v obchodech v národní měně a v euro, před změnou platidla a po změně, aby si spotřebitelé mohli sami provést srovnání; dohody s výrobci o tvorbě cen s ohledem na spotřebitele; pořádání rozsáhlých informačních kampaní pro širokou veřejnost. Tato opatření byla účinná, ale dobrá reakce byla zaznamenána hlavně u velkých distributorů a obchodních řetězců. Ukázalo se, že spolupráce s místními obchody a službami je obtížnější.

Zdroj: Oddělení Komise

5 Jaké kroky byly podniknuty k zamezení bezdůvodného zdražení, a co lze v tomto směru udělat v budoucnu?

Při přípravách přechodu na novou měnu přijaly Evropská komise a orgány jednotlivých států **opatření k zajištění přesné cenové konverze**, a aby zamezily neopodstatněnému nárůstu cen, spolupracovaly s centrálními bankami členských států, organizacemi spotřebitelů a s maloobchodníky. Například maloobchodní síť byla v snaze zamezit zaokrouhlování cen vybavena velkými množstvím jednotcových a dvojcenných mincí. Tato opatření byla velice účinná a bezdůvodné zdražování se omezilo na místní obchody a služby, které nejsou vázány celostátními nebo sektorovými dohodami a které nemají v místě svého působení velkou konkurenci. Jak budou na platbu euro přecházet další členské státy, bude právě těmto problematickým sektorům věnována zvláštní pozornost, aby se neodůvodněnému nárůstu cen zamezilo.

Další opatření zahrnují: uvádění cen v obchodech v národní měně a v euro, před změnou platidla a po změně, aby si spotřebitelé mohli sami provést srovnání; dohody s výrobci o tvorbě cen s ohledem na spotřebitele; pořádání rozsáhlých informačních kampaní pro širokou veřejnost. Tato opatření byla účinná, ale dobrá reakce byla zaznamenána hlavně u velkých distributorů a obchodních řetězců. Ukázalo se, že spolupráce s místními obchody a službami je obtížnější.

nebo návštěva u kadeřníka. **Tyto každodenní nákupy ovlivňují naše vnímání více než méně časté, avšak nezfikla podstatně významnější pořizování věcí, u nichž se cena zvýšila jen málo nebo vůbec ne.** Dojem, který si vytváříme o inflaci, vzniká při placení drobných položek peněží, které máme v kapse.

